DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).05
УДК: 372. 612

Гавришко С.Г.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
доцент кафедри географії та суспільних дисциплін
Мукачівський державний університет. Мукачево, Україна
Гвоздецька С. В.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка. Суми, Україна
Приходько І. М.
кандидат філологічних наук, старший викладач
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. Мелітополь, Запорізька обл., Україна

СУЧАСНА СИСТЕМА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗВО

У статті визначено особливості функціонування системи фізичного виховання у ЗВО в умовах сьогодення, що є актуальним питанням з огляду на інтенсивне реформування освітньої галузі країни. Встановлено, що розвиток системи фізичного виховання ЗВО наразі регламентується нормативно-правовими актами України та наказами МОН. Але їх трактування адміністраціями закладів освіти є досить вільне, проте має чітку спрямованість в напрямку зменшення кількості обов'язкових годин занять з фізичного виховання на тиждень. Наразі відсутні чіткі рекомендації щодо здійснення роботи з фізичного виховання у ЗВО, що призводить до формування різних моделей навчання. Відтак, поряд з традиційною та професійно орієнтованою моделями поширення знаходять секційна та індивідуальна. Проте їх окреме існування в сучасних умовах нестабільності освітнього середовища, в якому переважає дистанційний компонент, організаційно ускладнюється. В сучасних умовах успішність фізичного виховання у ЗВО залежить від поєднання різних підходів, які є ефективними при вирішенні конкретних завдань в процесі розвитку здоров'язбережувальної компетенції здобувачів вищої освіти. Виникає потреба у встановленні чітких вимог до організації якісного навчання з фізичного виховання з урахуванням прогнозування успішності обраної моделі в майбутньому. Визначені особливості сучасної системи фізичного виховання у ЗВО поглиблюють розуміння проблемних питань, з якими стикаються учасники освітнього процесу. Необхідною умовою вдосконалення процесу фізичного виховання здобувачів вищої освіти є формування гнучких моделей навчання, що дозволять підвищити мотивацію та успішність тих, хто навчаються в процесі фізичного вдосконалення.

Ключові слова: *фізичне виховання, компетентності, система освіти, здоров'я, модель, навчальні заняття.*

Havryshko S., Gvozdetska S., Prykhodko I. The modern system of physical education in higher education institutions. *In the current article, the peculiarities of the functioning of the physical education system in higher education institutions are defined in the current conditions, which is a topical issue in view of the intensive reformation of the country's educational sector. It has been established that the development of the physical education system of higher education institutions is currently regulated by normative legal acts of Ukraine and orders of the Ministry of Education and Culture. However, their interpretation by the administrations of educational institutions is rather loose, but has a clear direction in the direction of reducing the number of mandatory hours of physical education lessons per week. Currently, there are no clear recommendations regarding the implementation of work on physical education in higher education institutions, which leads to the formation of different models of education. Therefore, along with traditional and professionally oriented distribution models, sectional and individual ones are found. However, their separate existence in modern conditions of instability of the educational environment, in which the distance component prevails, is organizationally complicated. In modern conditions, the success of physical education in higher education depends on a combination of different approaches that are effective in solving specific tasks in the process of developing the health-saving competence of students of higher education. There is a need to establish clear requirements for the organization of quality training in physical education, taking into account the prediction of the success of the chosen model in the future. The identified features of the modern system of physical education in higher education deepen the understanding of problematic issues faced by participants in the educational process. A necessary condition for improving the process of physical education of students of higher education is the formation of flexible learning models that will increase the motivation and success of those who study in the process of physical improvement.*

Keywords: *physical education, competences, education system, health, model, educational classes.*

Постановка проблеми. Реформування освітньої галузі є нагальним питання в умовах трансформації сучасного українського суспільства. При чому запит на перетворення системи освіти викликаний як замовником якісних спеціалістів (державою), так і безпосередніми виконавцями (науково-педагогічними працівниками, здобувачами освіти). Апріорі якість інтелектуальної та фізичної праці залежить не тільки від ефективної професійної підготовки здобувачів вищої освіти під час навчання у ЗВО, але й від стану здоров'я молоді [7]. Тож в процесі навчання має бути забезпечено доступність здобувачів освіти до якісно організованого процесу фізичного виховання.

Вирішення цього завдання не можливе без перетворення сучасної системи фізичного виховання з урахуванням як поточного стану освітнього середовища ЗВО в контексті забезпечення здоров'язбереження здобувачів освіти, так і прогнозування вимог до їх фізичної підготовленості стану у майбутньому з урахуванням професійної діяльності. Проте

формування підходів щодо організації та забезпечення якісного процесу фізичного виховання потребує визначення сучасного стану системи фізичного виховання у ЗВО у зв'язку з поточними викликами останніх років.

Мета – визначити особливості сучасної системи фізичного виховання здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою умовою реалізації освітньою галуззю функції здоров'язбереження є раціоналізація нормативно-правової документації, що визначає розвиток фізичної культури й спорту у державі, зокрема у роботі зі здобувачами вищої освіти. Наразі прийняті й діють закони, які не суперечать основним статтям конституції України щодо забезпечення здоров'я громадян. Водночас їх реалізація узгоджується зі стратегією розвитку фізичної культури й спорту у державі. При цьому положення даних нормативно-правових документів знаходять своє відображення у наказах адміністрації окремих ЗВО та планування навчальних годин і характеру їх реалізації в процесі проведення фізичного виховання зі здобувачами вищої освіти.

Основні керівні положення щодо фізичного виховання здобувачів освіти базують на Конституції України. Відповідно до нього сформульовано ряд нормативно-правових актів, щодо регулювання процесу фізичного виховання у ЗВО: Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту», Законі України «Про фізичну культуру і спорт», Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Національній доктрині розвитку освіти, Указі Президента «Про пріоритети розвитку фізичної культури та спорту в Україні», Указі Президента України «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» [6].

Проте розширення прав щодо організації фізичного виховання здобувачів освіти призвело до неоднозначного трактування даних рекомендацій адміністраціями ЗВО. Наслідком чого є порушення систематизації процесу фізичного виховання здобувачів вищої освіти. Адже на практиці більшістю керівників закладів вищої освіти України дані нормативно-правові акти МОН України грубо порушуються у зв'язку з тим, що кількість обов'язкових навчальних годин у навчальних планах вже багато років скорочується до 2 годин на тиждень замість 4 годин на тиждень, відповідно до рекомендацій профільного Міністерства. При цьому його обов'язкове викладання у багатьох ЗВО планується тільки для здобувачів 1 курсу навчання. Студенти інших курсів навчання можуть займатись у спортивних секціях за вибором, але заняття в них не є обов'язковим для здобувачів вищої освіти. Відтак, наразі відбувається сумнівна трансформація системи фізичного виховання у ЗВО в напрямку зменшення кількості структурованих аудиторних занять та організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Протягом тривалого часу навчання здобувачів вищої освіти відбувається у змішаному форматі, що позначається на рівні мотивації та активності тих, хто навчається, в тому числі й на заняттях з фізичного виховання [8]. Основною проблемою є відсутність прямого взаємозв'язку між здобувачами та викладачами, а також різке обмеження варіативності засобів та методів фізичного виховання у процесі змішаного та онлайн навчання [3].

Основним засобом фізичного виховання є фізичні вправи, які виконуються із застосуванням різних методів суто фізкультурно-спортивного та загальнопедагогічного характеру. В умовах проведення практичних занять, не залежно від застосованої моделі навчання, викладач обмежений словесним та частково застосовує наочний метод (якщо дозволяє простір та інструментарій) при виконанні фізичних вправ. Обсяг та різноманітність вправ обмежені простором, а також мінімалістичним інвентарем, який за можливості може бути розташований на загальних спортивних майданчиках. В такому випадку навчальний вплив може бути найбільш ефективно здійснений в умовах реалізації традиційної моделі та індивідуальної моделі у процесі фізичного виховання.

Перевага традиційної моделі у різноманітті засобів, які викладач використовує для вирішення завдань фізичного виховання здобувачів вищої освіти [10]. Тож її негнучка, на перший погляд, структура, дозволяє обмежити коло вправ, які виконують здобувачі при збереженні загальної ефективності моделі. При цьому велике значення набуває самостійна робота здобувачів, а практичні заняття передбачають ознайомлення з основним напрямком розвитку та вправами. Індивідуальна модель дозволяє викладачам обрати траєкторію фізичного вдосконалення здобувачів освіти з урахуванням поточного стану підготовленості та матеріально-технічних можливостей, а також уподобань здобувачів освіти до певної рухової діяльності фізкультурно оздоровного характеру [9].

Значна складність спостерігається при реалізації секційної моделі в умовах дистанційного навчання та під час воєнного стану. Навіть, якщо можливість відвідування здобувачами спортивних секцій зберігається, то значну проблему складають забезпечення безпеки здобувачів та транспорт до місця занять. Водночас для осіб, що знаходяться поза межами або у значній досяжності від спортивного об'єкта, на якому проходять секційні заняття, реалізація цієї моделі неможлива. Як і у випадку командних видів спорту зі значною кількістю гравців, або видів фізкультурно-спортивної діяльності, які потребують специфічного чи дорогого обладнання.

В цілому, зазначена вище проблематика стосується і професійно орієнтованої моделі фізичного виховання. Але попри складність організації професійно орієнтованої фізичної культури у режимі онлайн, у форматі даної моделі викладачі мають змогу підбирати ефективні методики фізичного вдосконалення, спрямовані на досягнення належного відносно професії рівня фізичної підготовленості із застосуванням доступних вправ та режимів для більшості здобувачів вищої освіти.

Однією із нагальних проблем підтримки належного функціонування системи фізичного виховання у ЗВО у сучасних реаліях є формування мотивації до занять [5]. Відсутність стимуляції у вигляді проміжних атестацій та заліку з навчальної дисципліни негативно впливає на мотивацію здобувачів вищої освіти до досягнення результативності у процесі фізичного виховання. Дана проблема поглиблюється в умовах характеру навчання під час воєнного стану та психологічного напруження, який він викликає у здобувачів [1].

Важливого значення в сучасних умовах реалізації завдань фізичного виховання у системі ЗВО набуває проблема контролю, що потребує ретельного вибору процедур оцінювання результативності процесу фізичного виховання з урахуванням можливостей його проведення в умовах змішаного та дистанційного навчання [4]. Найпростішим є нормативний підхід до цього питання у традиційній моделі навчання та у професійно орієнтованій, при можливості здійснення оцінювання за програмними показниками. Проте краща реалізація системи контролю фізичного вдосконалення у сучасних реаліях притаманна індивідуальній моделі навчання, а гірша ситуація для секційної моделі, адже організація та проведення змагань, які є одним із

критерії оцінювання у даній моделі, значно ускладнено.

Перевагу у розв'язання цього питання набуває можливість здійснення якісного зворотного зв'язку із використанням інформаційно-комунікативних технологій [2]. Наразі поширеним способом є фіксація виконання певної вправи, переглядаючи відео запис якої викладач має змогу оцінити якість засвоєння програмного матеріалу. Однак це не можливо для вправ, які вимагають прояву атлетичності та виконуються на певній відстані, що унеможливлює їх фіксацію. В цілому, питання контролю за виконання та оцінюванням учнів в умовах проведення занять дистанційно або у змішаному форматі є найбільш складним і потребує конкретизації знань та умінь відносно поточної ситуації, які визначатимуть набуття здобувачами ЗВО здоров'язбережувальної компетентності.

Висновки. В результаті аналізу поточного стану системи фізичного виховання ЗВО встановлено проблематику з якою стикаються викладачі при організації та реалізації навчального процесу в умовах реформування та складної безпекової ситуації сьогодення. Саме сьогодні відбувається жорстка трансформація уявлень про сучасний процес фізичного виховання у ЗВО, що потребує формування гнучких моделей навчання з урахуванням можливостей забезпечення максимальної реалізації рухового потенціалу індивіда в процесі формування особистісної фізичної культури. Встановлюється розуміння необхідності кардинальної зміни системи фізичного виховання у двох напрямках – забезпечення належного рівня фізичної підготовленості з урахуванням безпекових загроз сьогодення та набуття здоров'язбережувальної компетентності в умовах переважно самостійного опанування здобувачами ЗВО рухової діяльності. Потреба сьогодення у високоорганізованому здоровому здобувачеві вищої освіти вимагає розробки сучасних критеріїв моніторингу та контролю у фізичному вихованні здобувачів освіти, які будуть обов'язковими та відображатимуть реальні навчальні досягнення здобувачів. Наразі існуюча система фізичного виховання у ЗВО не відповідає зазначеним вимогам і потребує форматування з урахуванням поточних реалій та найближчих перспектив розвитку освітньої галузі. Її поточний стан та визначена проблематика сприятимуть поглибленню розуміння змін, які необхідно здійснити для покращення фізичної культури здобувачів ЗВО.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та апробації положень реалізації окремих моделей фізичного виховання здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану.

Література

7.Бабаджанян В., Семаль Н., Беседа Н., Фаріонов В., Курій О. Сучасний стан фізичного виховання студентів у закладах вищої освіти під час війни в Україні. *Наука і техніка сьогодні.* 2023. № 2(16). С. 167-176.

8.Корольова Н. Ю. Педагогічні проблеми навчання студентів дисципліні «Фізичне виховання» в сучасних умовах. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки. Зб. наук. праць*. 2019. С. 150-154.

9.Корягін В., Блавт О. Сучасні виклики модернізації у фізичному вихованні студентів закладів вищої освіти. *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення*. 2020. С. 93-97.

10. Круцевич Т., Саїнчук М., Підлетейчук Р. Причини політики девальвації фізичної підготовки в системі фізичного виховання в закладах освіти України. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018. № 1. С. 169-174.

11. Мартинова Н. П. Самостійні заняття в системі фізичного виховання студентів закладів вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки.* 2019. Вип. 4 (327). С. 62-70.

12. Оксьом П., Бережна Л. Нормативно-правові та управлінські проблеми викладання навчальної дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти України. *Актуальні проблеми фізичного виховання різних верств населення.* 2021. С. 105–114.

13. Панчук А., Панчук І., Бутенко Т., Кашуба А. Удосконалення системи фізичного виховання студентів ЗВО як педагогічна проблема. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка.* 2020. № 2(25). С. 118-125.

14. Пермяков О., Оніщук Л., Йопа Т., Остапов А. Сучасна система фізичного виховання в умовах ЗВО. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти.* 2020. № 13. С. 102-112.

15. Пішак О. В., Романів Л. В., Поліщук Н. М. Сучасні тенденції фізичного виховання, спорту та здоров'я людини в національній системі освіти. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 79. Т. 2. С. 53-59.

16. Щербиніна М. Б., Глоба Т. А. Підходи щодо організації фізичного виховання у закладах вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки.* 2020. № 1(332). С. 202-212.

References

1. Babajanyan, V., Semal, N., Beseda, N., Farionov, V., Kurii, O. (2023). The current state of physical education of students in higher education institutions during the war in Ukraine. Science and technology today. No. 2(16). P. 167-176.

2. Koroleva, N. Yu. (2019). Pedagogical problems of teaching students of the discipline "Physical education" in modern conditions. Scientific Bulletin of the Flight Academy. Series: Pedagogical sciences. Coll. of science works. P. 150-154.

3. Koryagin, V., Blavt, O. (2020). Modern challenges of modernization in physical education of students of higher education institutions. Actual problems of physical education of different population strata. P. 93-97.

4. Krutsevich, T., Sainchuk, M., Pidleteychuk, R. (2018). Reasons for the policy of devaluation of physical training in the system of physical education in educational institutions of Ukraine. Sports Bulletin of the Dnieper Region. No. 1. P. 169-174.

5. Martynova, N. P. (2019). Self-study in the system of physical education of students of higher education institutions. Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University. Series: Pedagogical sciences. Issue 4 (327). P. 62-70.

6. Oksyom, P., Berezhna, L. (2021). Normative, legal and managerial problems of teaching the educational discipline "Physical education" in higher education institutions of Ukraine. Actual problems of physical education of different population strata. P. 105–114.

7. Panchuk, A., Panchuk, I., Butenko, T., Kashuba, A. (2020). Improving the system of physical education of students of higher education institutions as a pedagogical problem. Scientific Bulletin of the Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy. No. 2(25). P. 118-125.

8. Permyakov, O., Onishchuk, L., Yopa, T., Ostapov, A. (2020). Modern system of physical education in the conditions of

secondary schools. Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects. No. 13. P. 102-112.

9. Pishak, O. V., Romaniv, L. V., Polishchuk, N. M. (2021). Modern trends in physical education, sports and human health in the national education system. Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects. Issue 79. Vol. 2. P. 53-59.

10. Shcherbynina, M. B., Globa, T. A. (2020). Approaches to the organization of physical education in institutions of higher education. Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University: Pedagogical Sciences. No. 1(332). P. 202-212.

References

1. Babajanyan, V., Semal, N., Beseda, N., Farionov, V., Kurii, O. (2023). The current state of physical education of students in higher education institutions during the war in Ukraine. Science and technology today. No. 2(16). P. 167-176.

2. Koroleva, N. Yu. (2019). Pedagogical problems of teaching students of the discipline "Physical education" in modern conditions. Scientific Bulletin of the Flight Academy. Series: Pedagogical sciences. Coll. of science works. P. 150-154.

3. Koryagin, V., Blavt, O. (2020). Modern challenges of modernization in physical education of students of higher education institutions. Actual problems of physical education of different population strata. P. 93-97.

4. Krutsevich, T., Sainchuk, M., Pidleteychuk, R. (2018). Reasons for the policy of devaluation of physical training in the system of physical education in educational institutions of Ukraine. Sports Bulletin of the Dnieper Region. No. 1. P. 169-174.

5. Martynova, N. P. (2019). Self-study in the system of physical education of students of higher education institutions. Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University. Series: Pedagogical sciences. Issue 4 (327). P. 62-70.

6. Oksyom, P., Berezhna, L. (2021). Normative, legal and managerial problems of teaching the educational discipline "Physical education" in higher education institutions of Ukraine. Actual problems of physical education of different population strata. P. 105–114.

7. Panchuk, A., Panchuk, I., Butenko, T., Kashuba, A. (2020). Improving the system of physical education of students of higher education institutions as a pedagogical problem. Scientific Bulletin of the Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy. No. 2(25). P. 118-125.

8. Permyakov, O., Onishchuk, L., Yopa, T., Ostapov, A. (2020). Modern system of physical education in the conditions of secondary schools. Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects. No. 13. P. 102-112.

9. Pishak, O. V., Romaniv, L. V., Polishchuk, N. M. (2021). Modern trends in physical education, sports and human health in the national education system. Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects. Issue 79. Vol. 2. P. 53-59.

10. Shcherbynina, M. B., Globa, T. A. (2020). Approaches to the organization of physical education in institutions of higher education. Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University: Pedagogical Sciences. No. 1(332). P. 202-212.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).06
УДК: 004.77:796.035

Гнатченко А.Д.
студентка
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ
Дембіцька О.О.
старший викладач кафедри фізичної культури та спорту
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ
Бистра І.І.
старший викладач кафедри фізичної культури та спорту
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ СФЕРИ ФІТНЕСУ ТА СПОРТУ

Диджиталізація – це процес трансформації аналогових технологій та процесів у цифрові. Ці перетворення виражені в глибокому проникненні цифрових технологій у всі процеси спортивної галузі, їх оптимізації, підвищенні продуктивності та покращенні комунікаційної взаємодії зі споживачами. Процес диджиталізації сприяє змінам у суспільстві, які мають як технологічний, так і економічний та соціальний аспекти. Мета статті – дослідити аспекти та вплив диджиталізації на сферу фітнесу та спорту; визначити можливості, виклики та напрями розвитку спортивної галузі, які створює цифровізація. Методи дослідження – теоретичний аналіз, систематизація й узагальнення науково-методичної літератури в галузі фітнесу та спорту. Результати та висновки дослідження. Визначено, що диджиталізація сфери фітнесу та спорту є трендом, який набуває все більшої популярності як в Україні, так і у світі. Ринок цифрових продуктів та послуг спортивної галузі буде постійно збільшуватись. А розуміння новітніх тенденцій та використання диджитал-інструментів стануть ключовими компетенціями для професіоналів цієї галузі в майбутньому.

***Ключові слова**: диджиталізація, спорт, технології, фітнес.*

Hnatchenko A., Dembitska O., Bystra I., Digitalization of fitness and sports. Digitalization is the process of transforming analogue technologies and processes into digital ones. *These transformations are expressed in the deep penetration of digital technologies into all processes of the sports industry, their optimisation, increased productivity, and improved communication with consumers. The digitalization process is driving changes in society that have both technological, economic, and social aspects. The purpose of the article is to explore the aspects and impact of digitalization on the fitness and sports sectors and to identify opportunities, challenges, and directions for the development of the sports industry created by digitalization. Research methods: theoretical analysis,*